

В.Я. СМЕТАНА

ГРОМАДСЬКА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК ПОКАЗНИК ЇХНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я

Стаття присвячена вивченню громадської активності студентів вищого навчального закладу технічного профілю на основі емпіричного соціологічного дослідження.

Ключові слова: громадська активність, соціальне здоров'я.

Статья посвящена изучению общественной активности студентов высшего учебного заведения технического профиля на основе эмпирического социологического исследования.

Ключевые слова: общественная активность, социальное здоровье.

This article is devoted to the exploring the public activity of a student technical profile, based on the empirical sociological research.

Key words: public activity, social health.

Здоров'я молоді взагалі, як і соціальна його складова зокрема, продовжують викликати дедалі більше занепокоєння як фахівців, так і широких кіл громадськості. Така стурбованість є закономірною, оскільки саме здоров'я всіх членів соціуму детермінує стан справ у нашому суспільстві, визначає особливості активності людей у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Кожна людина реалізує свій внутрішній потенціал, який наявний у неї для взаємодії як з предметами праці, іншими людьми, так і всім довкіллям та суспільством зокрема – у власній активності, спрямованій на перетворення оточуючої дійсності та вироблення необхідних суспільних благ. У соціальній взаємодії людина реалізує наявний у неї ресурс соціального здоров'я, а саме у громадській і громадянській активності. З огляду на це дослідження громадської активності молоді є важливою і актуальною проблемою, особливо в період активної розбудови нашої держави, утвердження поступу на шляху до демократичного громадянського суспільства.

Саме соціальне здоров'я людини відіграє провідну роль у цих процесах. Участь у громадському житті виховує соціально значущі якості індивіда, серед яких – знання і навички, необхідні для успішної адаптації в соціумі. Показником здатності такої до адаптації є соціальне здоров'я особистості. Якщо людина гармонійно взаємодіє з оточенням, активно бере участь у вирішенні спільних проблем, вона – соціально здорова. Отже, соціальне здоров'я окремого члена суспільства є основою здоров'я усієї нації, оскільки такий індивід постійно розвивається, набирає рис щораз кращого громадянина, конструктивної складової самої держави.

З іншого ж боку, діяльність громадських організацій (ГО) суттєво сприяє вирішенню багатьох важливих проблем, оскільки члени таких об'єднань переважно мають широкий доступ до необхідної інформації або й самі безпосередньо є учасниками вирішення наявних проблем. В результаті зростає ефективність дій суб'єктів політики, економіки, культури, які мають можливість вибирати і приймати найоптимальніші рішення із багатьох альтернативних, запропонованих, власне, членами різних організацій.

Дане дослідження є особливо важливим з огляду на те, що недостатньо висока громадська (як і громадянська) активність молоді, не дозволяє формувати у них необхідні для успішної соціальної взаємодії якості особистості – як показники їхнього соціального здоров'я – а відсутність цих якостей, своєю чергою, не дозволяє молоді успішно реалізувати

завдання побудови громадянського демократичного суспільства. Це взаємопов'язані процеси, і для того, щоб з'ясувати можливості, наявні для виходу з ситуації, яка склалася, необхідно вивчити чинники, що зумовлюють рівень громадської активності молоді, і, відповідно, стан її соціального здоров'я. Незважаючи на те, що в науковій літературі не бракує публікацій на дану тему [1 - 10], саме таких, які розглядають проблему громадської активності в контексті формування соціального здоров'я молоді, обмаль. Ця обставина зумовлює доцільність проведення даного дослідження.

Мета роботи: встановлення основних тенденцій, проявів і причин участі (неучасті) студентів у громадському житті – як діяльності, в якій формуються і проявляються показники її соціального здоров'я.

Завдання дослідження:

- Визначення рівня громадської активності серед студентів і основних тенденції у даній сфері діяльності;
- Визначення основних причин і мотивів участі чи відмови від участі у громадському житті;
- Визначення загальної думки студентів про необхідність підвищення громадської активності і вивчення основних пропозицій для активізації їхньої участі у громадському житті.

1. Огляд стану вивчення даної проблеми:

Громадська активність – діяльність індивіда, спрямована на вирішення суспільних проблем, що передбачає активну участь у процесах, спрямованих на здійснення перетворень у громадському житті. Її формування досліджувалось багатьма вченими, зокрема Даценко П.Х. виділяє особливе місце держави в цьому процесі, яка: «Повинна не тільки створювати умови для розвитку особистості, участі молоді в політичній та економічній діяльності, а й допомагати їй, тому що кваліфікаційно підготована молодь є майбутнім держави» [2]. Також в процесі формування громадської активності особливо важливу роль відіграє вища школа. Тому оскільки остання є невід'ємною від національного ґрунту й коріння свого народу, формує і оберігає національну культуру, то організація, зміст, форми і методи навчання та виховання мають будуватися з урахуванням тисячолітньої історії, споконвічної культурно-історичної традиції українського народу на основі національної культури, збагачення кращими досягненнями загальнолюдської культури. Це підтверджує важливість громадської активності в процесі становлення і розвитку суверенної та правової держави, утвердження якої органічно пов'язане із становленням громадянського суспільства.

В Україні громадянське суспільство формується досить повільно. За даними Міністерства юстиції, станом на кінець 2006 року було зареєстровано майже 46,5 тис. громадських організацій, 9,5 тис. благодійних фондів, близько 700 органів самоорганізації населення. Передусім слід відзначити, що за останніх десять років простежується позитивна статистика щодо кількості зареєстрованих громадських організацій. Так, у 2000-2010 роках кількість нових об'єднань зросла майже на третину в порівнянні з попереднім десятиліттям. Припинили свою діяльність усього 46 одиниць. Однак кількість реально діючих організацій суттєво відрізняється від кількості зареєстрованих. Наприклад, у Львівській області із більше тисячі зареєстрованих Головним управлінням юстиції лише близько двох сотень легалізовані шляхом повідомлення про заснування. Також лише незначний відсоток населення приймає участь у роботі громадських організацій. За даними соціологічних досліджень у 2005 році 83,7 % опитаних не є членами жодної політичної партії чи громадської організації [3, с. 119].

Якщо ж провести порівняння цих даних з іншими країнами, то бачимо, що рівень громадської активності в Україні набагато нижчий. Згідно результатів Національного обстеження некомерційних і громадських організацій (NSNVO) в Канаді на 2003 рік діяло 161 тисяча некомерційних та громадських організацій із загальною кількістю членів близько 139 мільйонів, а це свідчить про те, що багато канадців бере участь у більше, ніж одній організації.

В Польщі, наприклад, де кількість населення суттєво менша, ніж в Україні, на 2008 рік

було зареєстровано близько 67 тисяч таких об'єднань. У порівнянні з попереднім роком ця цифра зросла майже на 5 %, однак загальна кількість реально діючих організацій збільшується повільнішими темпами, оскільки багато товариств припиняє свою діяльність.

Вагомо також те, що відсоток саме молодіжних громадських організацій дуже коливається, і для Львівської області становить близько 10 % від величини всіх об'єднань. Л.А. Найдьонова, спираючись на проведені нею соціологічні дослідження, робить висновок, що рівень участі української молоді в діяльності громадських організацій дуже низький, оскільки лише близько 4 % молоді бере участь у роботі громадських організацій. Позитивно виглядає те, що близько половини опитаних мають намір в майбутньому брати участь у роботі таких об'єднань. Причини такої ситуації можуть бути різні. Наприклад, Л.П.Пономаренко і Л.К.Спірідінова стверджують, що українцям, у порівнянні з представниками інших країн, притаманний досить високий показник соціального цинізму, тобто наша молодь «... має негативний погляд на людську природу, вважає, що люди опікуються тільки власними потребами і не дбають про соціальний добробут, що влада схильна експлуатувати собі подібних і обстоює інтереси багатих...» [6]. А це може ґрунтуватися на недовірі, розчаруванні, браку стабільності та впевненості у завтрашньому дні тощо.

Проте аналіз мотивів студентів, які все таки проявляють громадську активність, призводить до висновку, що існування гострої проблеми, яка вимагає невідкладного вирішення, не є єдиною причиною участі юнаків і дівчат у житті громадськості. С.М.Чолій стверджує, що «перелік найбільш поширених смисложиттєвих орієнтацій молоді, яка бере участь у роботі громадських організацій, включає прагнення молоді цікаво та із задоволенням прожити життя, що потребує від неї самореалізації, а для багатьох – самоствердження. Молоді активісти вважають, що це приємно, корисно і плідно робити, допомагаючи заодно суспільству, що в цілому це цікаве проведення часу і не суперечить їхній головній меті. Лише незначна частина активної молоді вбачає в громадській діяльності шлях до влади і власного процвітання» [8].

Шляхи вирішення цієї проблеми дуже різні. Багато науковців впевнені, що варто починати з виховання ще з шкільних років через організацію учнівського самоврядування, співпрацю з дитячими і молодіжними громадськими організаціями та об'єднаннями тощо. Важливою є також підтримка зі сторони держави, яка може виражатися у вигляді: цільового фінансування окремих суспільно корисних програм громадських об'єднань за їх заявками (державні гарантії); укладання будь-яких видів договорів, у тому числі на виконання робіт і надання послуг; соціального захисту щодо виконання різних державних програм необмеженому колу громадських об'єднань на конкурсній основі.

2. Результати дослідження

Для збору необхідних даних було проведено опитування студентів Національного університету «Львівська політехніка», 1 – 5 курсів, різних спеціальностей. При генеральній сукупності $N = 30000$, для забезпечення рівня репрезентативності 5 % ($\Delta = 0,05$) при довірчій імовірності 0,954 одержимо розрахункове значення вибіркової сукупності $n = 395$ чол. Опитування проводилося з 6 по 15 жовтня 2010 року, всього було опитано 462 чол., з них 240 – осіб чол. статі і 222 – жіночої. В результаті проведеного опитування було одержано наступні дані.

1. На перше питання **Чи маєте ви громадські обов'язки?** було одержано наступні відповіді (у відсотках від кількості поданих відповідей):

- не маю – 60,5 %;
- в навчальному закладі – 17,46 %;
- в групі – 15,18 %;
- є членом регіональної ГО – 4,16 %;
- є членом міжнародної ГО – 1,66 %;
- є членом всеукраїнської ГО – 1,04 %.

Як свідчать одержані дані, переважна більшість студентів взагалі не має ніяких

громадських обов'язків. Найчастіше вони мають певні громадські обов'язки в навчальному закладі (профспілка, органи студентського самоврядування, гуртки). На другому місці – громадські обов'язки в групі (староста, профорг, культорг і фізорг). На останніх позиціях опинилося членство студентів у всеможливих ГО різного рівня. Якщо взяти до уваги той факт, що громадські обов'язки в групі студенти переважно виконують лише формально, а нерідко це стосується і виконання ними громадських обов'язків у навчальному закладі, можна констатувати, що громадська активність студентів неприпустимо низька.

2. Як часто вам доводиться займатися громадською діяльністю? На це питання студенти відповіли (у відсотках від кількості опитаних):

- зовсім не займаюся – 33,98 %;
- раз на місяць або рідше – 33,12 %;
- раз на тиждень – 11,47 %;
- 2-3 рази на місяць – 10,82 %;
- 2-3 рази на тиждень – 6,49 %;
- щодня – 4,11 %.

Як бачимо, переважно студенти взагалі не займаються громадською діяльністю, таку відповідь дали третина опитаних. Тобто вони не тільки не мають громадських обов'язків у певних структурах, але й не беруть участі у будь-яких інших формах громадської активності (як участь у мітингах, маніфестаціях, волонтерство тощо). Ще третина студентів займаються громадською активністю раз на місяць або рідше, хоча б раз на тиждень – приблизно 11,5 % опитаних. В кінці переліку опинилися ті, хто займається громадською діяльністю щодня – їх лише 4,1 %. Звідси випливає ще один невтішний висновок: займаються студенти громадськими справами вкрай рідко.

3. Якою, на думку студентів, є їхня громадська активність? На це питання відповіли лише ті, хто хоча би зрідка займається громадською діяльністю, відповіді розподілилися наступним чином:

- середня – 30,3 %;
- низька – 25,54 %;
- нижча за середня – 21,21 %;
- практично відсутня – 16,88 %.
- вище середньої – 4,33 %;
- висока – 1,73 %.

Трохи менше третини тих, хто відповів на дане питання, оцінюють свою громадську активність як середню, а як низьку – трохи більше четверті студентів. Відповіді тих, хто проявляє активність вище середньої і високу – на останніх позиціях. Відповідно з цими даними, громадська активність студентів переважно дуже низька. Далі необхідно було з'ясувати, чому студенті беруть або не беруть участі у громадській діяльності.

4. Якщо студенти не беруть, чи недостатньо беруть участь у громадському житті, то вони пояснюють це так:

- через брак часу – 43,94 %;
- ніхто не залучає – 26,28 %;
- не знаю, не думав – 16,63 %;
- не бачу в цьому необхідності – 8,83 %;
- не знаю, що це і навіщо – 1,85 %;
- інше (брак часу чи бажання, працюю, не знаю, куди звертатись, щоб залучили) – 2,46 %.

Майже 44 % опитаних вважають основною причиною низької власної громадської активності – брак часу. Очевидно, що в ряді випадків така ситуація зумовлена надмірною завантаженістю, а в інших – невмінням оптимально розподілити наявний час. Щоб з'ясувати це детальніше, варто дослідити розподіл часу студента протягом навчального тижня. Але на другій позиції зовсім інша причина – трохи більше четверті всіх опитаних вважає основною перешкодою прояву власної громадської активності те, що їх ніхто до цього не залучає. Якщо врахувати, що третю позицію займає відповідь «не знаю, не думав» - можна

констатувати, що чималі резерви для залучення студентів до громадської діяльності наявні.

5. Що є основними причинами участі студентів у громадському житті? Студенти, які беруть участь у громадській діяльності, вказали наступне:

- можливість чогось навчитися – 26,37%;
- бажання залучитися до корисних справ – 21,06 %;
- цікавість – 19,78 %;
- можливість самореалізації – 16,48 %;
- заохочення з боку оточуючих – 6,96 %;
- інше (гроші, звичка) – 9,34 %.

Як бачимо, найбільше студентів приваблює можливість чогось навчитися; на другій позиції - бажання залучитися до корисних справ, а на третій – цікавість. Значно менше їх цікавить можливість самореалізації та заохочення з боку оточуючих.

6. Хто сприяє залученню студентів у громадському житті? Одержані відповіді розподілилися наступним чином:

- приятелі – 39,01 %;
- громадські активісти – 17,97 %;
- викладачі – 11,66 %;
- батьки – 5,35 %;
- ЗМІ – 9,94 %;
- інше (самоініціатива, становище в країні) – 16,06 %.

Переважно залучають студентів до громадської активності їхні приятелі, значно рідше – громадські активісти або викладачі. Значно рідше це роблять батьки або ЗМІ. Якщо взяти до уваги, що дуже малий відсоток студентів бере участь у громадському житті, можна констатувати, що залучати студентів до громадської діяльності практично нікому. Фактично цілеспрямовано і регулярно цим займається обмаль людей.

7. Чи хотіли б студенти особисто активніше долучитися до участі у громадському житті?

- так – 48,27 %;
- ні – 11,69 %;
- не знаю, не думав – 37,88 %;
- інше (коли буде вільний час, якщо це буде цікаво...) – 2,16 %.

Майже половина опитаних хотіли би активніше долучитися до участі у громадському житті. Заперечну відповідь дали лише 12,7 % опитаних, проте майже 38 % взагалі не задумувалися над цим.

8. На питання: Яка зі сфер громадського життя вас більше приваблює (в якій би ви хотіли проявити свою активність)? студенти відповіли наступне:

- спортивна – 20,06 %;
- організація дозвілля – 17,83 %;
- культура – 17,52 %;
- політика – 14,65 %;
- соціальна – 8,92 %;
- екологія – 8,44 %;
- фізкультурно-оздоровча – 8,44 %;
- науково-освітня – 2,07 %;

інше (доброчинність, міжнародний обмін, реклама, бізнес, психологія, НТП, автомобільний спорт тощо) – 2,07 %.

Найбільше студентів цікавить громадська діяльність у сфері спорту – це діяльність різноманітних спортивних товариств. Другу і третю позицію займають - практично з однаковим результатом – організація дозвілля і сфера культури; на наступну позицію вийшла політика. Далі, з незначним відривом слідує соціальна сфера, екологія і фізкультурно-оздоровча діяльність, а на останній позиції виявилася науково-освітня. Такий розподіл відповідей видається незрозумілим, з кількох причин: 1) Спортивних товариств є доволі

багато, проте, незважаючи на це, громадська активність студентів дуже низька. 2) Стан здоров'я студентів далеко не найкращий, а фізкультурно-оздоровча активність виявилася у нижній половині списку. 3) Науково-освітня діяльність взагалі опинилася на останній позиції, це при тому, що викладачі масово залучають студентів до занять студентською науковою діяльністю, практично з першого курсу. Для з'ясування вказаних невідповідностей передбачено провести додатково бесіди зі студентами.

9. Чи необхідно, на думку респондентів, підвищити громадську активність студентів? На це питання студенти відповіли:

так, така необхідність наявна – 48,81 %;

так, є нагальна необхідність – 22,99 %;

необхідність є, але невисока – 20,82 %;

ні, такої необхідності немає – 7,16 %.

Майже половина опитаних визнає, що необхідно підвищувати громадську активність студентів, а майже 23 % вважає, що в цьому є нагальна необхідність. Лише трохи більше 7 % вважає, що такої необхідності немає. Враховуючи наведене, можна відзначити, що організація діяльності з підвищення громадської активності студентів буде доречною і відповідатиме запитам значної частини студентів.

10. Що, на думку опитаних, необхідно зробити для активізації участі студентів у громадському житті? Одержано наступні результати, за кількістю поданих відповідей:

детальніше вивчати потреби студентів – 29,21 %;

частіше інформувати молодь про діяльність ГО – 24,56 %;

налагодити відповідну роботу зі студентами – 22,47 %;

активізувати громадянське виховання в школах – 11,88 %;

організувати підготовку молодіжних лідерів – 10,27 %;

інше (дати їм час на це, інше) – 1,61 %;

29,2 % відповідей свідчить, що передусім потрібно детальніше вивчати потреби студентів, оскільки саме через громадську активність вони мають більше можливостей вдовільняти власні запити. На другому місці – брак інформації про діяльність ГО – майже четверть від всіх поданих відповідей. третю позицію займає думка про те, що налагодити відповідну роботу зі студентами. Менш важливо, на думку студентів, активізувати громадянське виховання в школах і організувати підготовку молодіжних лідерів.

Аналіз даних про вік, стать і курс опитаних дав такі результати:

Вік:

16 – 2,82 %;

17 – 17,79 %;

18 – 23,86 %;

19 – 30,80 %;

20 – 10,2 %;

21 – 11,28 %;

22 – 2,6 %;

23 – 0,43 %;

Стать:

чоловіча – 52 %; жіноча – 48 %.

Курс:

1 – 25,54 %;

2 – 19,26 %;

3 – 38,53 %;

4 – 3,46 %;

5 – 13,2 %.

Проведене дослідження дає підстави зробити наступні висновки.

1. Громадська активність студентів у ВНЗ технічного профілю – а, відповідно, і стан їхнього соціального здоров'я – неприпустимо низькі. Саме ця обставина зумовлює

нездоров'я всього суспільства, оскільки молодь не бере активної участі у суспільних процесах. Така ситуація вкрай утруднює вирішення завдань, які стоять перед нашою країною в даний час, як і побудову демократичного, громадянського суспільства взагалі.

2. Студенти розуміють необхідність підвищення власної громадянської активності, і не проти її підвищувати, проте цьому перешкоджає, на їхню думку, ряд несприятливих чинників, подолати вплив яких їм заважає, знову ж таки, низька власна активність та брак роботи в цьому напрямку інших зацікавлених осіб. Не останню роль відіграє брак громадянського виховання, нестача знань з даної проблеми, недостатній рівень викладання суспільних дисциплін та ін.; тобто соціальні інститути не готують молодь до участі у розбудові держави – нездорове суспільство нездатне виховати здорових громадян.

3. Для подолання ситуації, що склалася, підвищення громадської активності студентів – і підвищення рівня їхнього соціального здоров'я – необхідно організувати цілеспрямовану роботу з ними в плані надання їм знань про основи розбудови громадянського суспільства, підвищення їхньої громадянської самосвідомості, а також створити можливості для реалізації на практиці цих знань тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вiнтюк Ю. В. Виховання громадянської позиції молоді як важливе завдання формування соціального здоров'я // Здоровий спосіб життя. – 2009. – № 41. – С. 18-23.
2. Даценко П.Х. Місце історичної самосвідомості у громадянській позиції студентської молоді <http://www.newacropolis.org.ua/ua/study/conference/?thesis=4176>
3. Кіндратець О.М. Громадянська активність як умова демократизації суспільства // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2009. – № 38. – С. 117-125.
4. Майданевич В.П. Теоретичний аспект вивчення життєвої позиції громадянина в системі сучасної педагогіки <http://eprints.zu.edu.ua/1792/1/07mvpssp.pdf>
5. Найдѣонова Л.А. Розвиток громадянського суспільства як участь у колективних діях спільнот http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppp/2008_7/4%20-%20L.A.Navdonova.htm
6. Пономаренко Л.П. Спiрiдонова Л.К. Соціалні акції українців як чинник формування громадянського суспільства http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppp/2008_7/32%20-%20Ponomarenko-Spiridonova.htm
7. Рудь Є. Громадяни: об'єднань - багато, толку – мало <http://www.civicua.org/library/view.html?topic=1427389&folder=4091>
8. Чолій С.М. Психологічні аспекти вивчення громадської діяльності молоді. http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppp/2008_7/34%20-%20Choliy.htm
9. Національне обстеження організацій громадського сектору (NSNVO) <http://www.statcan.gc.ca/pub/61-533-s/61-533-s2005001-eng.htm>
10. Stowarzyszenie Klon/Jawor Podstawowe fakty o sektorze pozarządowym 2008 <http://www.civicpedia.ngo.pl/ngo/362510.html>

ТРОЦЕНКО О.О., ПАНИШКО Ю.М.,
ТРОЦЕНКО О.В.

ГАСТРОЕЗОФАГАЛЬНА РЕФЛЮКСНА ХВОРОБА: ЧИ ЛЕГКО ВСТАНОВИТИ ДІАГНОЗ ?

В статті розглядаються актуальні питання діагностики гастроєзофагальної рефлюксної хвороби.

Ключові слова: гастроєзофагальна рефлюксна хвороба, діагностика.

В статье рассматриваются актуальные вопросы диагностики гастроэзофагальной рефлюксной болезни.